

Socialutskottets betänkande 2019/20:SoU7

Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkanden. Regeringen bör enligt utskottet ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken (s. 29–30).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet finns åtta reservationer (SD, V, KD, L) och tre särskilda yttranden (M, SD, KD).

Behandlade förslag

Cirka 90 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Ärendet och dess beredning	6
Utskottets överväganden	7
ANDT-strategin	7
Alkoholfrågor	13
Narkotikafrågor	22
Tobaksfrågor	30
Spelfrågor	37
Motioner som bereds förenklat	40
Reservationer	41
1. ANDT-strategin, punkt 1 (SD)	41
2. ANDT-strategin, punkt 1 (KD)	41
3. ANDT-strategin, punkt 1 (L)	42
4. Riskbruk av alkohol m.m., punkt 6 (SD, L)	43
5. Riskbruk av alkohol m.m., punkt 6 (V)	44
6. Riskbruk av alkohol m.m., punkt 6 (KD)	44
7. E-cigarettbruk och hälsoeffekter, punkt 13 (KD)	45
8. Spelmissbruk och spelberoende, punkt 14 (L)	45
Särskilda yttranden	47
1. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (M)	47
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (SD)	47
3. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (KD)	47
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	48
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	48
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	59

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

ANDT-strategin

1. ANDT-strategin

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 2–6 och

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 102.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (KD)

Reservation 3 (L)

Alkoholfrågor

2. Den kommande utredningen om gårdsförsäljning samt försöksverksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:485 av Anders Åkesson och Per Schöldberg (båda C),

2019/20:1305 av Åsa Coenraads (M) yrkande 2,

2019/20:1309 av Sten Bergheden (M),

2019/20:1749 av Kerstin Lundgren (C),

2019/20:1817 av Betty Malmberg (M) yrkande 1,

2019/20:2488 av Maria Malmer Stenergard (M),

2019/20:2549 av Kristina Yngwe (C) och

2019/20:2821 av Tina Acketoft och Joar Forssell (båda L).

3. Serveringstillstånd

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:254 av Mikael Larsson (C) och

2019/20:1776 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 3.

4. Försäljning av alkoholhaltiga varor i matbutiker

Riksdagen avslår motion

2019/20:2547 av Magnus Ek (C).

5. Provsbakning av öl

Riksdagen avslår motion

2019/20:2166 av Lars-Arne Staxäng (M).

6. Riskbruk av alkohol m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:1843 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6,

2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 4 och 7 samt
2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 103 och 106.

Reservation 4 (SD, L)

Reservation 5 (V)

Reservation 6 (KD)

Narkotikafrågor

7. Utvärdering av narkotikapolitiken m.m.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av narkotikapolitiken och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 1 och

2019/20:3253 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 44 och

bifaller delvis motion

2019/20:1975 av Joar Forssell (L) yrkande 1.

8. Familjeklassning av narkotika m.m.

Riksdagen avslår motion

2019/20:2489 av Cecilia Widegren (M) yrkandena 1–3.

Tobaksfrågor

9. Rökförbud på uteserveringar

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:504 av Jonny Cato (C),

2019/20:2089 av Joar Forssell och Gulan Avcı (båda L) och

2019/20:3242 av Sofia Damm (KD) yrkande 2.

10. Översyn av lagstiftningen som rör rökförbudet

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:163 av Ola Johansson (C) yrkandena 1 och 3 samt

2019/20:2036 av Lars Beckman (M).

11. Generellt rökstopp

Riksdagen avslår motion

2019/20:560 av Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S).

12. Tobaksprevention bland unga

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:406 av Solveig Zander (C) yrkandena 1 och 2 samt

2019/20:1858 av Angelica Lundberg (SD) yrkandena 1 och 2.

13. E-cigarettbruk och hälsoeffekter

Riksdagen avslår motion

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 107.

Reservation 7 (KD)

Spelfrågor

14. Spelmissbruk och spelberoende

Riksdagen avslår motionerna

2019/20:910 av Ola Johansson och Linda Ylivainio (båda C) yrkande 1
och

2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 8 (L)

Motioner som bereds förenklat

15. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 13 februari 2020

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlqvist (S), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Dag Larsson (S), Christina Östberg (SD), Mats Wiking (S), John Weinerhall (M), Clara Aranda (SD), Sofia Nilsson (C), Pia Steensland (KD), Barbro Westerholm (L) och Camilla Hansén (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 90 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20. Motionsförslagen finns i bilaga 1.

Cirka 50 av dessa motionsyrkanden behandlas i förenklad ordning eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. De motionsförslag som bereds förenklat finns i bilaga 2.

Den 6 november 2019 anordnade utskottet ett internt seminarium på temat spelmissbruk.

Den 12 november 2019 besökte utskottet Systembolaget AB för att få information om aktuella frågor.

Utskottets överväganden

ANDT-strategin

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. innehållet i nästa ANDT-strategi, förverkligandet av ANDT-strategin och om att ge organisationen Stad i uppdrag att bli ett nationellt kompetenscentrum inom det ANDT-förebyggande området.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (KD) och 3 (L).

Motionerna

I partimotion 2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 102 föreslås ett tillkännagivande om att inkludera spel om pengar i nästa ANDT-strategi. Snabba internetspel om pengar innebär hög risk för beroende och utgör enligt motionärerna huvudproblemet för majoriteten av svenska problemspelare. Det är därför angeläget att inkludera spel om pengar och arbetet för att förebygga spelberoende i den kommande strategin.

I kommittémotion 2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om den framtida strategin mot beroendeproblem. Motionärerna anför att den framtida strategin måste ha ett övergripande mål som utgår från visionen om ett samhälle där alla människor ska ha förutsättningar att växa upp och leva utan risk att skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, läkemedel eller tobak. Detsamma bör gälla för spel om pengar. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om vikten av kontinuerligt arbete för att förebygga beroendeproblem. Motionärerna anför att det är viktigt att man inte tappar styrfart när det gäller insatser för att förebygga beroende och missbruk. I yrkande 4 betonas att det krävs samarbete inom Regeringskansliet och mellan myndigheter och samhällets organisationer för att förverkliga ANDT-strategin och för att strategin ska få full effekt. I yrkande 5 framhålls Folkhälsomyndighetens och länsstyrelsernas roll i fråga om att förverkliga ANDT-strategin. Motionärerna anför att Folkhälsomyndigheten har en nyckelroll att spela för att den nationella strategin mot beroendeproblem genomförs och samordnas. Det är viktigt att myndigheten fortsätter att utveckla de uppföljningssystem som behövs, t.ex. indikatorer som beskriver utvecklingen på regional och lokal nivå. Här är det viktigt att ha en nära dialog med såväl länsstyrelsernas ANDT-samordnare som länsstyrelsernas tillsynshandläggare i arbetet. Slutligen föreslås i yrkande 6 ett tillkännagivande om att ge organisationen Stad (Stockholm förebygger alkohol- och

drogproblem) i uppdrag att bli ett nationellt kompetenscentrum inom det ANDT-förebyggande området. Enligt motionärerna kan den kunskapen sedan spridas vidare inte minst genom Folkhälsomyndigheten men givetvis också genom andra kanaler.

Bakgrund och pågående arbete

Mål

2012 godkände riksdagen de mål som regeringen hade föreslagit för alkohol-, narkotika-, dopnings-, tobaks- och spelpolitiken (prop. 2012/13:1 utg.omr. 9, bet. 2012/13:SoU1, rskr. 2012/13:115). Målen är

- ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk
- att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande.

ANDT-strategin 2016–2020

Riksdagen beslutade 2011 om en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken m.m., ANDT-strategin (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203 och 204). Syftet med strategin var att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser skulle genomföras, samordnas och följas upp under åren 2011–2015.

Vidare beslutade riksdagen 2016 om en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020 (skr. 2015/16:86, bet. 2015/16:SoU8, rskr. 2015/16:302). I skrivelsen redogjorde regeringen för en förnyad men fortsatt samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken. Regeringen anförde att en gemensam utgångspunkt för ANDT-politiken är rätten för var och en att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa. Vidare anfördes att ANDT-politiken är en del av välfärden och vilar på en solidarisk grund. En annan viktig utgångspunkt ska enligt regeringen vara att insatser ska baseras på kunskap. Regeringen gjorde bedömningen att både jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet systematiskt bör beaktas i genomförandet och uppföljningen av ANDT-strategin. Även barn- och ungdomsperspektivet lyftes fram.

ANDT-strategin omfattar sex mål som anger centrala områden för arbetet med dessa frågor på alla nivåer i samhället:

1. Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak ska minska.
2. Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobak eller debuterar tidigt med alkohol ska successivt minska.
3. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska successivt minska.

4. Kvinnor och män samt flickor och pojkar med missbruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet.
5. Antalet kvinnor och män samt flickor och pojkar som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel eller tobak ska minska.
6. En folkhälsobaserad syn på ANDT inom EU och internationellt.

Kopplat till varje mål finns ett antal insatsområden (totalt 23) som ska styra utvecklingen över perioden 2016–2020. Insatsområdena omfattar insatser på nationell, regional och lokal nivå och bör inriktas på strukturer eller processer som kan bidra till att målen uppfylls. Syftet med den samlade strategin är att underlätta statens styrning av stödet inom ANDT-området och statens möjligheter att följa utvecklingen av det förebyggande ANDT-arbetet. Regeringen har låtit utveckla ett uppföljningssystem kopplat till strategins målstruktur för att kunna mäta effekterna av samhällets insatser. Ett hundratal indikatorer finns samlade i en databas som är tillgänglig på Folkhälso-myndighetens webbplats (www.andtuppfoljning.se).

Regeringsuppdrag till Folkhälsomyndigheten

Regeringen beslutade 2016 att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja genomförandet av ANDT-strategin 2016–2020 (skr. 2015/16:86) i enlighet med den inriktning som anges i skrivelsen (S2016/01028/FST [delvis]). I uppdraget ingår att inom ANDT-området verka för nationell samordning och för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete samt ansvara för en samlad verksamhetsrapportering liksom förvaltning och vidareutveckling av de uppföljningssystem som behövs. Vidare ska myndigheten ta initiativ och utforma insatser inom ramen för uppdraget utifrån de prioriteringar som myndigheten bedömer som angelägna för att uppnå strategins mål. Arbetet ska ha som utgångspunkt att främja jämlikhet och jämställdhet, liksom att skydda barn och unga mot eget och andras skadliga bruk av alkohol, narkotika, dopning och tobak. Myndigheten skulle senast den 1 maj 2017 och därefter årligen under perioden 2018–2019 lämna en samlad rapport om den verksamhet som under det föregående året hade genomförts inom de insatsområden som anges i strategin och en bedömning av verksamhetens samlade resultat. Senast den 1 maj 2020 ska Folkhälsomyndigheten lämna en samlad uppföljning av strategin till Regeringskansliet.

Av regleringsbrevet för 2019 framgår att Folkhälsomyndigheten även ska fördela medel till utvecklingsprojekt inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet i enlighet med det som regeringen angav i Folkhälso-myndighetens regleringsbrev för budgetåret 2016 (S2018/06066/RS [delvis]). Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 maj 2020.

Nationell samordning

Regeringen har utsett 13 myndigheter som har i uppdrag att medverka i samordningen och i uppföljningen av strategin. En del i arbetet är att bidra till att identifiera vilka insatser som behöver utformas för att nå strategins mål och genom den breda samverkan som det innebär även hitta samarbeten och utvecklingsmöjligheter på andra relevanta områden.

Länsstyrelserna är centrala aktörer för samordning av ANDT-arbetet på regional och lokal nivå och ingår även i den nationella samordningsgruppen. På varje länsstyrelse finns en ANDT-samordnare som arbetar för att stödja

- genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet
- utvecklingen av ett långsiktigt kunskapsbaserat regionalt och lokalt arbete
- utvecklingen av tvärssektoriella insatser i kommuner och regioner
- samarbetet på lokal, regional och nationell nivå
- utbildning och kompetensutveckling i länet.

Varje länsstyrelse samordnar även så långt det är möjligt det förebyggande arbetet på alkohol- och tobaksområdet med den tillsyn som länsstyrelsen utövar enligt alkohollagen och tobakslagen.

På lokal nivå har kommuner och regioner huvudansvaret för bl.a. det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Andra viktiga aktörer inom ANDT-området är arbetsgivar- och intresseorganisationer, riksorganisationer för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor, brukar- och patientorganisationer, folkbildningsverksamheter, idrotts- och friluftorganisationer m.fl.

Kunskapsbaserat arbete

Folkhälsomyndigheten sammanställer, analyserar och förmedlar kunskap i syfte att förebygga bruk och skador kopplade till alkohol, narkotika, dopning och tobak. I uppdraget att stödja genomförandet av ANDT-strategin 2016–2020 ingår att verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete och att ta initiativ och utforma insatser utifrån de prioriteringar som myndigheten bedömer angelägna för att uppnå strategins mål. Ett kunskapsbaserat ANDT-arbete, som tar hänsyn till jämlikhet, jämställdhet och skydd av barn och unga, kräver olika typer av kunskap.

Det effektiva och kunskapsbaserade ANDT-arbetet, som också tar hänsyn till ojämlikheter, kräver enligt Folkhälsomyndigheten kunskap från olika vetenskapliga traditioner. Det handlar t.ex. om teorier och metoder från mikrobiologi, medicin, beteendevetenskap, ekonomi, sociologi, epidemiologi och filosofi.

Uppföljning

I uppdraget att stödja genomförandet av ANDT-strategin 2016–2020 ingår att följa upp verksamheter och utvecklingen av strategins mål. Dessutom ansvarar

myndigheten för att samla och sprida indikatorer inom ANDT-området i ett särskilt uppföljningssystem.

Enligt uppdraget ska myndigheten förvalta och vidareutveckla de uppföljningssystem som behövs. Det s.k. indikatorlabbet är Folkhälso-myndighetens statistikverktyg som syftar till att tillgängliggöra data och stödja arbetet med att följa upp utvecklingen inom ANDT (www.andtuppfoljning.se). Statistikverktyget riktar sig till statliga myndigheter, länsstyrelser, regioner, kommuner och organisationer.

Folkhälsomyndigheten lämnar årligen en samlad verksamhetsrapport till regeringen. I rapporten redovisas det ANDT-arbete som 14 nationella myndigheter har bedrivit under det gångna året. Rapporteringen ingår i myndighetens uppdrag att stödja genomförandet av ANDT-strategin.

Folkhälsomyndigheten gör även varje år en undersökning som kallas Länsrapporten. Kommuner och länsstyrelser svarar i undersökningen på frågor om alkohol- och tobakstillsyn och om övrigt förebyggande arbete inom ANDT-området.

Medel för genomförande av ANDT-strategin

Regeringen avsatte 18,5 miljoner kronor för genomförandet av ANDT-strategin under 2019. Regeringen finansierade dessutom länsstyrelsernas ANDT-samordning med 30 miljoner kronor 2019 samt beslutade om ett bidrag till Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning om 20,5 miljoner kronor. Vidare avsatte regeringen 20,5 miljoner kronor till särskilda utvecklingsprojekt inom ANDT-området och 12 miljoner kronor för förstärkt alkohol- och tobakstillsyn (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 s. 93.)

I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9) föreslog regeringen att totalt 95 629 000 kronor anvisas inom anslaget 6:1 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel för 2020. Socialutskottet ställde sig bakom regeringens förslag (bet. 2019/20:SoU1). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottet (prot. 2019/20:54, rskr. 2019/20:135).

Stad (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem)

Stad (Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem) har som mål att förebygga alkohol- och drogproblem genom att påverka tillgänglighet och efterfrågan på alkohol och droger i samhället (www.stad.org).

Utgångspunkten för Stads verksamhet är att framgångsrikt förebyggande arbete bör baseras på tvärprofessionell och tvärsektoriell samverkan mellan olika aktörer inom samhällssystemet. Organisatoriskt tillhör Stad Centrum för psykiatriforskning (CPF) som är ett samarbete mellan Region Stockholm och Karolinska institutet.

Strategiska områden för Stads verksamhet är:

- forskning och metodutveckling
- implementering och spridning
- utbildning
- utvärdering
- metodförvaltning.

Stads verksamheten drivs av forskare och projektledare med olika kompetenser. Forskargruppens kompetens omfattar epidemiologi, folkhälsovetenskap, socialt arbete, sociologi, biokemi, nutritionsvetenskap, kriminologi och psykologi.

Förnyad ANDT-strategi

2020 är ANDT-strategins sista år och senast den 1 maj 2020 ska Folkhälsomyndigheten lämna en samlad uppföljning till Regeringskansliet. Denna uppföljning ska utgöra ett underlag för utformningen av den fortsatta ANDT-politiken och en förnyad strategi. Den förnyade inriktningen kommer börja gälla från 2021.

Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 s. 101) att en mycket positiv utveckling har konstaterats vad gäller användning av tobak de senaste åren. Även alkoholområdet har utvecklats på flera sätt i rätt riktning. När det gäller narkotikaområdet märks dock inte samma positiva utveckling. Den narkotikarelaterade dödligheten i befolkningen har ökat. Den förnyade ANDT-strategin kommer därför att ha ett ökat fokus på narkotikaprevention. Narkotika påverkar hela samhället och regeringen anser att alla berörda aktörer därför måste samarbeta mer för att vända utvecklingen inom narkotikaområdet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om ANDT-strategin m.m. behandlades senast i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 13–14). Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2018/19:87).

Utskottets ställningstagande

Det övergripande målet för ANDT-politiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. ANDT-politiken är en del av välfärden och vilar på en solidarisk grund. En annan viktig utgångspunkt är att insatser ska vila på kunskap. Utskottet noterar att Folkhälsomyndigheten bl.a. har i uppdrag att stödja genomförandet av ANDT-strategin 2016–2020 som riksdagen har beslutat om. Vidare ska myndigheten senast den 1 maj 2020 lämna in en samlad uppföljning av ANDT-strategin. Denna uppföljning ska

utgöra ett underlag för utformningen av den fortsatta ANDT-politiken och en förnyad strategi. Den förnyade inriktningen kommer att börja gälla 2021. Arbetet med den nya ANDT-strategin bör inte föregripas. Utskottet anser att riksdagen inte bör ta några initiativ med anledning av motionerna 2019/20:2800 (L) yrkandena 2–6 och 2019/20:3293 (KD) yrkande 102. Motionerna bör avslås.

Alkoholfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. försöksverksamhet med gårdsförsäljning, serveringstillstånd och riskbruk av alkohol.

Jämför reservation 4 (SD, L), 5 (V) och 6 (KD).

Motionerna

Den kommande utredningen om gårdsförsäljning och försöksverksamhet

I motion 2019/20:1749 av Kerstin Lundgren (C) föreslås ett tillkännagivande om att som förberedelse till den kommande utredningen öppna för försöksverksamhet med gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker. Motionären anför att en försöksverksamhet omedelbart bör inledas för att säkerställa ett brett kunskapsunderlag inför den utredning om gårdsförsäljning som regeringen ska tillsätta 2020. I motion 2019/20:1817 av Betty Malmberg (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att ur studiehänseende tillåta gårdsförsäljning på försök i Östergötland, som en parallell studie till den kommande utredningen.

I motion 2019/20:2821 av Tina Acketoft och Joar Forssell (båda L) föreslås ett tillkännagivande om att efter att utredningen om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker slutförts pröva förutsättningarna att göra Skåne till försöksområde för gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker.

Även i ett antal andra motioner föreslås tillkännagivanden om gårdsförsäljning på försök m.m. I motion 2019/20:1309 av Sten Bergheden (M) föreslås ett tillkännagivande om att omgående införa gårdsförsäljning på försök i Sverige. I motion 2019/20:2488 av Maria Malmer Stenergard (M) föreslås ett tillkännagivande om att ta fram en modell för Skåne som testområde för gårdsförsäljning och i motion 2019/20:2549 av Kristina Yngwe (C) föreslås ett yrkande om att göra Skåne till provlän för gårdsförsäljning av öl och vin. I motion 2019/20:1305 av Åsa Coenraads (M) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om göra Västmanland till ett pilotlän för gårdsförsäljning. Slutligen föreslås i motion 2019/20:485 av Anders Åkesson och Per

Schöldberg (båda C) ett tillkännagivande om att gårdsförsäljning av öl och vin ska införas på försök.

Serveringstillstånd

I motion 2019/20:254 av Mikael Larsson (C) föreslås ett tillkännagivande om en enklare metod för föreningar att få alkoholtillstånd.

I motion 2019/20:1776 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att se över alkohollagstiftningen och anpassa den till dagens samhälle. Bland annat anser motionären att alkohollagens krav på tillhandahållande av lagad eller på annat sätt tillredd mat inte är rimligt. Vidare anser motionären att kravet på att företrädare för den som söker serveringstillstånd ska avlägga kunskapsprov måste ses över och förtydligas.

Utredning om att tillåta bl.a. matbutiker att sälja varor med en alkoholhalt på upp till 5,5 procent

I motion 2019/20:2547 av Magnus Ek (C) föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att i likhet med Finland tillåta matbutiker att sälja varor med en alkoholhalt på upp till 5,5 procent och småbryggerier att sälja sina produkter.

Provsmakning av öl

I motion 2019/20:2166 av Lars-Arne Staxäng (M) föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheterna till ett tydligare regelverk för provsmakning av öl vid bryggerier. Motionären anför att det behövs regler som är tydliga, lika för alla och underlättar för den fortsatta framväxten av en svensk ölkultur.

Riskbruk av alkohol m.m.

I partimotion 2019/20:1843 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att lämplig myndighet bör ges i uppdrag att ta fram informationsmaterial om äldre och alkohol. Information om den kunskap som finns om äldre och alkoholproblem behöver enligt motionärerna spridas på olika sätt i samhället, till äldre, civilsamhället samt vård- och omsorgsinstitutioner.

I partimotion 2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 103 föreslås ett tillkännagivande om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att revidera riktlinjerna för riskbruk av alkohol. Motionärerna anför att färsk forskning visar att det inte finns någon tydlig gräns under vilken alkoholkonsumtion är helt riskfri. De anser därför att det baserat på den senaste forskningen är angeläget att se över Socialstyrelsens riktlinjer i fråga om riskkonsumtion (yrkande 106).

I kommittémotion 2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om forskning och kunskap om extra utsatta

grupper. Det behövs särskild kunskap och särskilda insatser inte minst för årsrika personer. Riskbruket av alkohol bland årsrika kvinnor har ökat kraftigt. Ett äldreperspektiv på alkoholprevention inom vården och omsorgen kan enligt motionärerna bidra till att färre drabbas och fler får hjälp samt till att minska sjukvårds- och omsorgskostnaderna. På motsvarande sätt behövs forskning och kunskap för att identifiera andra utsatta grupper i samhället. I yrkande 7 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om insatser för tidig upptäckt av riskbruk av alkohol.

Gällande rätt

Alkohollagen (2010:1622)

Allmänna bestämmelser om försäljning

I tredje kapitlet alkohollagen finns allmänna bestämmelser om försäljning. Alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat får inte säljas om det inte finns rätt till det enligt denna lag (3 kap. 1 §). Av 3 kap. 7 § följer att alkoholdrycker inte får säljas eller lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. När det gäller folköl gäller motsvarande för den som inte har fyllt 18 år. Alkoholdrycker får serveras till den som har fyllt 18 år.

Detaljhandel

Av alkohollagen följer vidare att det för detaljhandel med spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker ska finnas ett aktiebolag (detaljhandelsbolaget) som bildats särskilt för ändamålet. Bolaget ska ägas av staten (5 kap. 1 § första stycket). Endast detaljhandelsbolaget får bedriva detaljhandel med spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker (5 kap. 2 §). Detaljhandelsbolaget beslutar om försäljningsställets förläggning enligt riktlinjer i avtalet mellan staten och bolaget (5 kap. 3 §).

Enligt 5 kap. 5 § finns bestämmelser om detaljhandel med folköl. Den som bedriver detaljhandel med folköl ska anmäla verksamheten till den kommun där försäljningen sker. Vidare ska den som bedriver detaljhandel med folköl utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och svara för att personalen har nödvändiga kunskaper om vad som gäller för försäljningen.

Den alkoholdryck som kallas folköl definieras i 1 kap. 8 §. Folköl framställs genom jäsning med torkat eller rostat malt. Alkoholhalten överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent alkohol.

Servering av alkoholdrycker

I 8 kap. finns bestämmelser om servering av alkoholdrycker och alkoholdrycksliknande preparat. För servering av spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker krävs det enligt 8 kap. 1 § tillstånd av den kommun där serveringsstället är beläget (serveringstillstånd).

Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten eller i en förening, ett företag eller ett annat slutet sällskap. Tillståndet kan avse servering året runt eller årligen under en viss tidsperiod (stadigvarande serveringstillstånd). Det kan även avse en enstaka tidsperiod eller ett enstaka tillfälle (tillfälligt serveringstillstånd). Stadigvarande tillstånd gäller tills vidare. Kommunen får dock om det finns särskilda skäl begränsa tillståndets giltighet till en viss tid. Serveringstillstånd kan gälla spritdrycker, vin, starköl och andra jästa alkoholdrycker eller en eller flera av dessa drycker (8 kap. 2 § första–tredje styckena).

Av 8 kap. 3 § framgår att den som har ett stadigvarande tillstånd att servera spritdrycker efter anmälan till kommunen har rätt att krydda en spritdryck för servering som snaps i den egna serveringsrörelsen, och av 8 kap. 4 § framgår att den som bedriver cateringverksamhet för slutna sällskap kan meddelas stadigvarande serveringstillstånd under förutsättning att den lokal där serveringen äger rum för varje tillfälle anmäls till och godkänns av kommunen. Den som bedriver cateringverksamhet ska ha ett eget kök för tillredning av mat för att få stadigvarande serveringstillstånd.

Av 8 kap. 6 § framgår att anordnande av provsmakning av spritdrycker, vin, starköl eller andra jästa alkoholdrycker eller av alkoholdrycksliknande preparat vid arrangemang riktade till allmänheten är tillåtet under förutsättning att

1. arrangören har ett stadigvarande serveringstillstånd som omfattar de drycker eller preparat som provsmakningen avser samt den lokal där provsmakningen ska äga rum, eller
2. de parthandlare som deltar enskilt eller gemensamt ansöker om och får ett tillfälligt tillstånd för provsmakning av de drycker eller preparat som avses erbjudas.

Vidare framgår av 8 kap. 7 § att den som tillverkar alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat från råvaror som produceras på den egna gården och som har ett stadigvarande serveringstillstånd har rätt att, efter anmälan till kommunen, vid tillverkningsstället erbjuda provsmakning av de egenproducerade dryckerna eller preparaten. Om det saknas ett sådant tillstånd får tillverkaren erbjuda provsmakning av egentillverkade alkoholdrycker eller alkoholdrycksliknande preparat vid tillverkningsstället efter särskilt tillstånd för provsmakning.

Ansökan om serveringstillstånd görs skriftligen. Kommunen får ta ut en avgift för prövningen enligt de grunder som beslutas av kommunfullmäktige. Kommunen får även ta ut en avgift för tillsyn av den som har serveringstillstånd och av den som bedriver anmälningspliktig detaljhandel med eller servering av folköl (8 kap. 10 § första–tredje styckena).

En ansökan om stadigvarande serveringstillstånd får inte bifallas utan att Polismyndigheten har fått yttra sig. Detsamma gäller tillfälligt serverings-

tillstånd för servering till allmänheten om det inte rör sig om ett arrangemang av endast obetydlig omfattning (8 kap. 11 § första stycket).

Av 8 kap 15 § framgår att stadigvarande tillstånd för servering till allmänheten endast får medges om serveringsstället har ett eget kök i anslutning till serveringslokalen samt tillhandahåller lagad eller på annat sätt tillredd mat. Gästerna ska kunna erbjudas ett varierat utbud av maträtter. Efter klockan 23.00 får matutbudet begränsas till ett fåtal enklare rätter. Serveringsstället ska vara utrustat med ett i förhållande till lokalens storlek lämpligt antal sittplatser för matsservering. Om det finns en drinkbar får den ta i anspråk endast en mindre del av serveringsställets totala yta och vara belägen i nära anslutning till matsalen.

Tillfälligt tillstånd för servering till allmänheten får meddelas om serveringsstället tillhandahåller tillredd mat. Detsamma gäller tillstånd för servering i slutet sällskap. Tillstånd för servering av starköl, vin och annan jäst alkoholdryck i foajéer till teatrar eller konsertlokaler under pauser i föreställningar eller konserter får meddelas utan krav på matsservering. Det ställs inte heller krav på matsservering vid provsmakning enligt 6 eller 7 §.

Tillsyn m.m.

Av 9 kap. 17 § framgår att en kommun får meddela en innehavare av serveringstillstånd en erinran, eller i allvarigare fall eller vid upprepade överträdelser, en varning om denne inte

1. uppfyller de krav som gällde för tillståndets meddelande, eller
2. följer de bestämmelser som gäller för servering enligt lagen eller de villkor eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Vidare framgår av 9 kap. 18 § första stycket att en kommun ska återkalla ett serveringstillstånd om

1. tillståndet inte längre utnyttjas
2. det med tillståndshavarens vetskap har förekommit brottslig verksamhet på serveringsstället eller i anslutning till detta utan att tillståndshavaren har ingripit, eller
3. tillståndshavaren har brutit mot lagen eller vad som i övrigt gäller för tillståndet på ett sådant sätt att en varning inte är en tillräckligt ingripande åtgärd, eller har tilldelats en eller flera varningar utan att de förhållanden som föranlett varningen har rättats till.

Folkhälsomyndighetens föreskrifter

I Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om anmälan av lokal för cateringverksamhet, kryddning av spritdryck för servering som snaps och provsmakning (FoHMFS 2014:8) finns bestämmelser om de uppgifter som en tillståndshavare med stadigvarande serveringstillstånd ska lämna till kommunen vid anmälan av lokal för cateringverksamhet som avses i 8 kap.

4 § första stycket alkohollagen, kryddning av spritdryck för servering som snaps som avses i lagens 8 kap. 3 § eller provsmakning som avses i lagens 8 kap. 6 § första stycket och 8 kap. 7 § första stycket.

Folkhälsomyndighetens föreskrifter om kunskapsprov (FoHMFS 2014:7) innehåller bestämmelser om kunskapsprov om alkohollagstiftningen för den som ansöker om tillstånd för servering eller för provsmakning av alkoholdrycker.

Bakgrund och pågående arbete

Januariavtalet 2019

I den överenskommelse om 73 punkter som Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna ingick 2019, det s.k. januariavtalet, anges följande: ”En utredning om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska genomföras. En förutsättning är att Systembolagets monopolsäkras (tillsätts 2020).”

Provsmakning av alkoholdrycker

Rätten att få anordna provsmakning av alkoholdrycker regleras i 8 kap. 6–7 §§ alkohollagen. Bestämmelserna infördes i och med den nya alkohollagen som trädde i kraft den 1 januari 2011.

Mängd vid provsmakning är inte reglerat i alkohollagen eller i föreskrifter (jfr FoHMFS 2014:8). Folkhälsomyndigheten tillhandahåller inga riktlinjer när det gäller provsmakningsmängder.

I proposition 2009/10:125 En ny alkohollag anges i författningskommentaren till den nya alkohollagens 8 kap. 6 § att det i ”begreppet provsmakning ligger att det handlar om små mängder av olika produkter för att kunna få en uppfattning om kvalitet och smak” (s. 167). I författningskommentaren till 8 kap. 7 § anges att provsmakning har samma innebörd som i kommentaren till 6 § (s. 168).

Alkohol tillsyn m.m.

Regeringen beslutade den 25 februari 2016 att ge länsstyrelserna i uppdrag att utveckla och kvalitetssäkra arbetet med en strukturerad och likvärdig alkohol- och tobakstillsyn över landet i enlighet med den modell som utvecklats i projektet Sveriges länsstyrelser utvecklar alkohol- och tobakstillsynen (S2016/01458/FST). Anledningen är att alkohol- och tobakstillsynen är en viktig del i det alkohol- och tobakspreventiva arbetet. Uppdraget syftar till att stödja genomförandet av regeringens strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020. I uppdraget ingår att utveckla former för samverkan med relevanta aktörer på den regionala nivån, medverka till den nationella samordning som Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att

verka för inom ANDT-området i enlighet med skrivelsen om ANDT (skr. 2015/16:86) samt att underlätta och stödja kommunernas arbete med tillsyn och tillståndsgivning inom området, genom kontinuerlig kompetensutveckling och annat relevant stöd.

Länsstyrelserna ska fr.o.m. 2017 och därefter årligen t.o.m. 2020 lämna en gemensam samlad redovisning av uppdraget till Folkhälsomyndigheten. Redovisningen är ett underlag till Folkhälsomyndighetens samlade verksamhetsrapportering till Socialdepartementet.

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor

Socialstyrelsen har tagit fram Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor – Stöd för styrning och ledning (2018). Syftet med riktlinjerna är att dels stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område, dels vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Riktlinjerna riktar sig till politiker, cheftjänstemän och verksamhetschefer. Andra viktiga mottagare är yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården.

De nationella riktlinjerna ger rekommendationer om åtgärder vid ohälsosamma levnadsvanor. Rekommendationerna omfattar åtgärder för att stödja personer i fråga om att förändra levnadsvanor som bl.a. tobaksbruk och riskbruk av alkohol i syfte att förbättra hälsa samt förebygga och behandla sjukdom.

Med riskbruk av alkohol avses en hög genomsnittlig konsumtion av alkohol eller intensivkonsumtion av alkohol minst en gång i månaden. Av Socialstyrelsens riktlinjer framgår att riskbruk definieras som mer än 14 standardglas per vecka för män och mer än 9 standardglas per vecka för kvinnor, eller minst 5 standardglas för män respektive 4 för kvinnor vid samma tillfälle. Ett standardglas är ett mått som motsvarar exempelvis 33 centiliter starköl, 12–15 centiliter vin eller knappt 4 centiliter sprit.

Riktlinjerna betonar särskilt vikten av åtgärder för att stödja riskgrupper i fråga om att förändra ohälsosamma levnadsvanor. De riskgrupper som rekommendationerna fokuserar på inkluderar vuxna med särskild risk (t.ex. på grund av sjukdom eller social sårbarhet), vuxna som ska genomgå en operation, barn och unga samt gravida.

Socialstyrelsen betonar att det dock är viktigt att hälso- och sjukvården även erbjuder råd och stöd till vuxna generellt som har behov av att förändra ohälsosamma levnadsvanor. En ohälsosam levnadsvana innebär en ökad risk för sjukdom och ohälsa även för personer som inte tillhör en riskgrupp. Trots att risken för sjukdom är högre för personer med ohälsosamma levnadsvanor som tillhör en riskgrupp inträffar de flesta sjukdomsfall bland dem med låg eller måttlig risk, eftersom dessa är så många fler än dem med hög risk. Ur ett

folkhälsoperspektiv är det därför enligt riktlinjerna av stort värde om vuxna generellt uppmuntras att göra förändringar i hälsosam riktning.

När det gäller riskbruk av alkohol rekommenderar Socialstyrelsen att hälso- och sjukvården erbjuder rådgivande samtal till vuxna med särskild risk som har ett riskbruk av alkohol. Avgörande för rekommendationen är att tillståndet har en hög svårighetsgrad samt att åtgärden kan bidra till att vecko-konsumtionen av alkohol minskar.

Vård och omsorg om äldre – Lägesrapport 2019

Av Socialstyrelsens rapport *Vård och omsorg om äldre – Lägesrapport 2019* framgår bl.a. att allt fler kommuner har rutiner för att hantera riskbruk och missbruk av alkohol hos äldre. År 2018 hade 39 procent av kommunerna en aktuell rutin för ett samordnat stöd mellan missbruks- och beroendevården och äldreomsorgen vid risk- eller missbruk. Det är en förbättring jämfört med 2017, då 35 procent av kommunerna hade en aktuell rutin för samordnat stöd. År 2018 hade 16 procent av kommunerna en aktuell rutin om hur biståndshandläggare ska agera när personer med äldreomsorg visar tecken på missbruk av alkohol eller andra droger, jämfört med 12 procent 2017. År 2018 hade 40 procent av hemtjänstverksamheterna en aktuell rutin för hur personalen ska agera om de misstänker eller upptäcker att en enskild äldre är beroende av eller missbrukar alkohol eller andra beroendeframkallande medel (inte läkemedel). Det är en ökning jämfört med 2017, då 35 procent av kommunerna uppgav att det fanns en sådan rutin.

Svar på interpellation

Den 3 december 2019 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) en interpellation om mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar (ip. 2019/20:159). Socialministern anförde bl.a. följande:

Herr talman! David Josefsson har frågat mig om jag delar bilden av att lagstiftningen bör ses över utifrån mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar.

Regeringen arbetar aktivt med att genomföra livsmedelsstrategins mål att främja och öka svensk livsmedelsproduktion, däribland drycker. Jag är övertygad om att en positiv utveckling av livsmedelsföretagande kan gå hand i hand med en folkhälsobaserad alkoholpolitik.

Vad gäller reglerna för provsmakning av alkoholdrycker är det kommunen som beslutar om tillstånd för tillverkare att erbjuda provsmakning. Den som redan har ett serveringstillstånd har även rätt att bedriva provsmakning efter anmälan till kommunen.

Av alkohollagens förarbeten framgår att provsmakning ska handla om små mängder av olika produkter för att man ska kunna få en uppfattning om kvalitet och smak. Lagstiftningen anger syftet med provsmakning, och i föreskrifter anger Folkhälsomyndigheten de villkor som ska uppfyllas för att få bedriva sådan verksamhet.

Tolkning av lagen kan ske utifrån lagens förarbeten. Lagtolkning är dock en uppgift för kommuner, myndigheter och domstolar, inte för regeringen.

Jag anser att alkohollagen och dess föreskrifter anger vad som ska uppnås när det gäller provsmakning utan att i detalj reglera hur det ska ske. På så vis finns det utrymme i lagen för de myndigheter som befinner sig nära verksamheten i fråga och som har god kunskap om både alkohollagen och de lokala förutsättningarna att bedöma hur provsmakning vid bryggerier ska utformas på bästa sätt. Det är inte regeringens uppgift att detaljstyra enskilda kommuners myndighetsutövning.

Jag anser därför inte att lagstiftningen i dagsläget bör ses över utifrån mikrobryggeriers och folkölsbutikers förutsättningar.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om bl.a. gårdsförsäljning, försöksverksamhet och serveringstillstånd behandlades senast i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 24). Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2018/19:87).

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att det i överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 bl.a. anförs att en utredning om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker ska genomföras och att en förutsättning för utredningen är att Systembolagets monopol säkras. Enligt överenskommelsen ska utredningen tillsättas 2020. Utskottet anser inte att riksdagen bör ta några initiativ med anledning av motionerna 2019/20:485 (C), 2019/20:1305 (M) yrkande 2, 2019/20:1309 (M), 2019/20:1749 (C), 2019/20:1817 (M) yrkande 1, 2019/20:2488 (M), 2019/20:2549 (C) och 2019/20:2821 (L) om försöksverksamhet m.m. Motionerna bör avslås.

När det gäller reglerna kring serveringstillstånd anser utskottet inte att det är nödvändigt för riksdagen att ta några initiativ. Motionerna 2019/20:254 (C) och 2019/20:1776 (C) yrkande 3 bör avslås.

Utskottet anser att den nuvarande lagstiftningen om detaljhandel med folköl med en alkoholhalt på max 3,5 volymprocent är väl avvägd. Det finns inte skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motion 2019/20:2547 (C). Motionen bör avslås.

Vidare anser utskottet inte att riksdagen bör ta något initiativ när det gäller provsmakning av alkohol. Alkohollagen och dess föreskrifter anger vad som ska uppnås när det gäller provsmakning utan att i detalj reglera hur det ska ske. Motion 2019/20:2166 (M) bör avslås.

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor ger rekommendationer om åtgärder för att stödja personer i fråga om att förändra sina levnadsvanor – bl.a. riskbruk av alkohol.

Utskottet anser att dessa riktlinjer är av stor vikt för att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område samt för att vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Utskottet noterar även att allt fler kommuner har rutiner för att hantera riskbruk av alkohol hos äldre. Det är för närvarande inte nödvändigt för riksdagen att ta några initiativ med anledning av motionerna 2019/20:1843 (V) yrkande 6, 2019/20:2751 (L) yrkandena 4 och 7 samt 2019/20:3293 (KD) yrkandena 103 och 106. Motionerna bör avslås.

Narkotikafrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av narkotikapolitiken och tillkännager detta för regeringen. Därmed bifaller riksdagen två motionsyrkanden och bifaller delvis ett motionsyrkande. Riksdagen avslår motionsyrkanden om familjeklassning av narkotika m.m.

Motionerna

Utvärdering av narkotikapolitiken

I kommittémotion 2019/20:3253 av Anders W Jonsson m.fl. (C) yrkande 44 föreslås ett tillkännagivande om att utvärdera den befintliga narkotikalagstiftningens effekter med sikte på att utveckla en lagstiftning som möjliggör vård och skademinimering. Motionärerna anser att en även i fortsättningen restriktiv narkotikapolitik måste kombineras med god missbruksvård som innehåller insatser för skademinimering, som exempelvis minskad spridning av blodsmittor. Motionärerna anser därför att den befintliga lagstiftningen bör utvärderas i syfte att avgöra om den är förenlig med kraven på vård, beprövad erfarenhet och skademinimering.

I motion 2019/20:1975 av Joar Forssell (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om en oberoende utredning av narkotikapolitiken, för att bl.a. ta in erfarenheter från länder som förändrat sin politik och för att Sveriges lagstiftning enligt motionären rimligen måste utvärderas och uppdateras för att färre ska dö eller ta skada av narkotika.

Nollvision mot drogrelaterade dödsfall och drogrelaterat lidande

I kommittémotion 2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om en nollvision när det gäller drogrelaterade dödsfall och drogrelaterat lidande som övergripande mål inom svensk missbrukspolitik. I första hand ska fokus enligt motionärerna ligga på att

förebygga att människor väljer att använda narkotika. Beroende ska enligt motionärerna bekämpas med en evidensbaserad vård som fungerar, och politiken ska utgå från en skadelindringsprincip.

Familjeklassning av narkotika m.m.

I motion 2019/20:2489 av Cecilia Widegren (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att ytterligare uppmana regeringen att se över vilka nya åtgärder som bör övervägas för att få bukt med en eskalerande utveckling som tar människors liv. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att överväga eventuell ny lagstiftning, justerade föreskrifter eller nya uppdrag i regleringsbrev för att komma till rätta med den explosionsartade utvecklingen av narkotika, såsom kokain och nya nätdroger. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om angelägenheten att följa upp tidigare fattade beslut, att de genomförs och verkställs inom vederbörlig tid.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen (2001:453)

Av 5 kap. 9 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, framgår att socialnämnden aktivt ska sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. Nämnden ska i samförstånd med den enskilde planera hjälpen och vården och noga bevaka att planen fullföljs. Enligt 9 a § ska kommunen ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om personer som missbrukar bl.a. narkotika och andra beroendeframkallande medel. Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Av 12 kap. 9 § följer att socialnämnden i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller att ändringar sker i missbruksmönster av kända medel utan dröjsmål ska anmäla detta till Folkhälsomyndigheten.

Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), förkortad HSL, framgår att målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet (3 kap. 1 §).

Av 16 kap. 3 § framgår att regionen ska ingå en överenskommelse med kommunen om ett samarbete i fråga om bl.a. personer som missbrukar narkotika och andra beroendeframkallande medel (punkt 2). Om det är möjligt bör organisationer som företräder dessa personer eller deras närstående ges möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i överenskommelsen.

Om en nämnd som utövar ledning enligt 7 kap. 1 § eller 11 kap. 1 § i sin verksamhet iakttagit något som tyder på att nya medel används för missbruksändamål eller att ändringar sker i missbruksmönster av kända medel, ska nämnden utan dröjsmål anmäla detta till Folkhälsomyndigheten (18 kap. 1 §).

Lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler

Av 1 § lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler framgår att det i denna lag finns bestämmelser om verksamhet med utbyte av sprutor och kanyler (sprututbytesverksamhet) i syfte att förebygga spridning av hivinfektion och andra blodburna infektioner bland personer som missbrukar narkotika. Sprututbytesverksamhet ska bedrivas på ett sådant sätt att den enskilde kan motiveras för vård och behandling.

Sprututbytesverksamhet får bedrivas endast av regioner inom ramen för deras hälso- och sjukvård och sedan Inspektionen för vård och omsorg har gett tillstånd till verksamheten (2 §). Innan en ansökan om tillstånd lämnas in ska regionen och samtliga kommuner inom regionen samråda (3 §). I ansökan ska regionen redovisa hur behovet av avgiftning och vård av missbrukare kommer att tillgodoses. Av 6 § framgår att en spruta eller en kanyl får lämnas ut av regionen endast om en begagnad spruta eller kanyl samtidigt lämnas in. Utlämnande får dock ske om det finns särskilda skäl till varför motsvarande begagnade sprutor och kanyler inte kan lämnas in. Sprutor eller kanyler får lämnas ut endast till den som har fyllt 18 år. Det får endast lämnas ut vid ett personligt besök. Endast personer som kan anses bosatta i en region som har beviljats tillstånd får delta i sprututbytesverksamhet i den regionen.

Bakgrund och pågående arbete

Narkotikapolitiken

Målet för narkotikapolitiken är ett narkotikafritt samhälle. I Sverige vilar synen på narkotika på kunskapen om att narkotikabruk är skadligt för hälsan och därför inte bör förekomma i ett samhälle som värnar sina medborgares hälsa (jfr skr. 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020 s. 10). Inom ramen för visionen om ett narkotikafritt samhälle ska personer med narkotikamissbruk eller narkotikaberoende ha tillgång till en effektiv behandling, smittskyddsinsatser samt andra psykosociala insatser.

Regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 s. 101) att den narkotikarelaterade dödligheten i befolkningen har ökat. Den förnyade ANDT-strategin kommer därför enligt regeringen att ha ett ökat fokus på narkotikaprevention. Narkotika påverkar hela samhället, och regeringen anser att alla berörda aktörer därför måste samarbeta mer för att vända utvecklingen inom narkotikaområdet.

Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende

Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende – Stöd för styrning och ledning innehåller rekommendationer om bedömningsinstrument, medicinska tester, läkemedelsbehandling, psykologisk och psykosocial behandling, psykosociala stödsatser, behandling vid samsjuklighet och behandling av ungdomar. De vänder sig till beslutsfattare och professioner inom området.

Socialstyrelsen genomförde 2017 respektive 2019 en översyn av riktlinjerna och uppdaterade terminologin för opioidberoende i enlighet med nya föreskrifter för läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende. Riktlinjerna uppdaterades även för rekommendationer om tester av narkotika i salivprov, läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende, långsiktig antagonistbehandling, tillgängliggörande av naloxon och kognitiv beteendeterapi som tillägg till nedtrappning av bensodiazepiner.

Av rekommendationerna framgår bl.a. att hälso- och sjukvården och socialtjänsten bör erbjuda läkemedelsassisterad behandling med buprenorfin och naloxon eller metadon vid opioidberoende. Läkemedelsassisterad behandling kan förebygga återfall, förbättra social funktion och minska medicinska komplikationer och dödlighet.

Hälso- och sjukvården och socialtjänsten bör också erbjuda naloxon och utbildningsinsats till personer med risk för opioidöverdos, och i undantagsfall naltrexon till personer med opioidberoende. Naloxon kan vara en livräddande åtgärd om det ges till en person som fått en opioidöverdos, medan naltrexon i depåberedning blockerar opioideffekter över ett längre tidsintervall.

Skadebegränsande insatser

Av regeringens resultatredovisning inom utgiftsområde 9 framgår bl.a. att de skadebegränsande insatserna inom narkotikaområdet har ökat under senare år (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 s. 93). År 2017 rapporterades bl.a. 13 sprututbytesprogram i åtta av Sveriges regioner. År 2016 deltog 3 049 personer i sprututbytesverksamheter och 2017 var det 3 591 individer. Regelverket och informationen om naloxon, ett motgift för att häva opioidöverdos, har förtydligats och spridits genom nationella satsningar. Bland annat genomförde Läkemedelsverket och Socialstyrelsen under 2018 tre regeländringar för att göra naloxonläkemedel mer tillgängliga för personer i riskzonen för överdos, närstående och personal inom räddningstjänsten.

I resultatredovisningen anges även att det under 2017 inträffade 626 narkotikarelaterade dödsfall jämfört med 590 året dessförinnan. Opioider förekom i 95 procent av dödsfallen (s. 92).

Åtgärder mot narkotikarelaterad dödlighet m.m.

Regeringen beslutade i oktober 2017 om ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen avseende insatser för att minska narkotikarelaterad dödlighet (S2017/05940/FS). Uppdragen bestod bl.a. i att utreda förutsättningarna för ökad samverkan mellan myndigheter i syfte att genom ett varningssystem tidigt upptäcka substanser som plötsligt kan öka antalet dödsfall, utveckla riktad hälsoinformation om drogmarknaden och akuta risker m.m. till personer som brukar narkotika och att utveckla och ta fram kunskapsstöd om läkemedelsbehandling vid opiatberoende. Myndigheterna lämnade in en rapport i december 2018, av vilken det bl.a. framgick att det behövs ytterligare åtgärder.

Regeringen beslutade i mars 2019 att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utveckla varningssystemet mellan myndigheter (S2019/01226/FS). Myndigheten ska genomföra ett pilotprojekt i syfte att etablera ett varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall, i enlighet med Folkhälsomyndighetens åiterrapportering av ovanstående regeringsuppdrag. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 28 februari 2020.

Socialstyrelsen fick i april 2019 i uppdrag att kartlägga akutmottagningarnas rutiner för planering av fortsatt vård, behandling och uppföljning vid narkotikarelaterad överdos (S2019/05940/FS). Syftet med kartläggningen är att bidra till ökade förutsättningar att minska narkotikarelaterad dödlighet och att erbjuda förbättrad vård och behandling till personer som har missbruk och är beroende av narkotika. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 december 2020.

I oktober 2019 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att föreslå åtgärder för att förebygga och motverka användning samt medicinska och sociala skadeverkningar av narkotika (S2019/04314/FS). Syftet med uppdraget är att stärka ett kunskapsbaserat narkotikaförebyggande arbete. Föreslagna åtgärder ska kunna ligga till grund för ett stärkt arbete med att förebygga narkotika inom ramen för den förnyade ANDT-strategin. Uppdraget ska redovisas senast den 1 maj 2020.

Familjeklassning av narkotika

I mars 2015 lämnade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen utan dröjsmål ska låta utreda problemet med nätdroger brett, vilket innebär att skyndsamt se över frågan om generisk klassning/familjeklassning av narkotika och att också överväga andra åtgärder, och återkomma till riksdagen med förslag (bet. 2014/15:SoU6 s. 28 f., rskr. 2014/15:155).

Den 22 oktober 2015 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en bred översyn av problemen med psykoaktiva substanser (S 2015:05, dir. 2015:102). Regeringen beslutade den 30 juni 2016 genom tilläggsdirektiv (dir. 2016:64) att förlänga utredningstiden till den 1 januari 2017. Betänkandet

Klassificering av nya psykoaktiva substanser (SOU 2016:93) lämnades till regeringen den 22 december 2016. Med anledning av de förslag som lämnades beslutade regeringen den 12 april 2018 om proposition 2017/18:221 Klassificering av nya psykoaktiva substanser (se nedan). Genom förslagen i propositionen anförde regeringen i skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 att tillkännagivandet var slutbehandlat (bet. 2018/19:KU21).

Klassificering av nya psykoaktiva substanser

I proposition 2017/18:221 föreslog regeringen lagändringar i syfte att effektivisera klassificeringsprocessen för nya psykoaktiva substanser. Regeringen föreslog även att Polismyndigheten ska få göra anonyma inköp av nya psykoaktiva substanser för att regeringen snabbare ska kunna klassificera sådana hälsofarliga substanser som förekommer eller kan komma att göras tillgängliga på den svenska marknaden.

Regeringen gjorde bedömningen att regleringen av narkotika eller hälsofarliga varor inte bör ske genom generiska definitioner i den betydelsen att substanserna klassificeras utifrån sin kemiska grundstruktur. Regleringen av narkotika eller hälsofarliga varor bör heller inte ske genom verkansbaserade eller analoga definitioner. Regeringen anförde dock att den kommer att initiera en ny bred analys av frågan om vilka åtgärder som kan vidtas för att mer effektivt hantera problemet med nya psykoaktiva substanser som inte utgör narkotika eller hälsofarliga varor. Lagförslagen föreslogs träda i kraft den 1 januari 2019.

Vid behandlingen i socialutskottet tillstyrkte utskottet regeringens förslag, men föreslog samtidigt ett tillkännagivande om att regeringen borde göra en mer djupgående analys av erfarenheterna från de länder som infört ett system med generisk klassificering (bet. 2017/18:SoU27). Riksdagen beslutade i enlighet med socialutskottets förslag (rskr. 2017/18:354). Enligt uppgift bereds ärendet i Regeringskansliet.

Folkhälsomyndighetens uppdrag att bevaka och utreda behovet av narkotikaklassificering m.m.

Folkhälsomyndigheten har regeringens uppdrag att bevaka och utreda behovet av narkotikaklassificering av varor som inte utgör läkemedel samt bevaka och utreda behovet av kontroll av varor enligt lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor (förordningen 2013:1020 med instruktion för Folkhälsomyndigheten). Under 2018 klassificerade regeringen, på Folkhälsomyndighetens förslag, 21 nya psykoaktiva substanser som hälsofarlig vara och 14 nya psykoaktiva substanser som narkotika. Enligt uppgift från Socialdepartementet klassificerades 29 substanser som narkotika (varav 13 tidigare var klassade som hälsofarliga varor) och 20 substanser som hälsofarliga varor under 2019. I januari 2020 klassificerades genom regeringsbeslut 17

substanser som narkotika varav tolv omreglerades från hälsofarlig vara till narkotika. Ändringarna i förordningen (1992:1554) om kontroll av narkotika träder i kraft den 11 februari 2020.

Regeringen har tillfört ytterligare medel till Folkhälsomyndigheten från 2019 för att stärka bevakningen och på så sätt snabbare kunna hitta och reglera nya psykoaktiva substanser. I budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9) föreslog regeringen att myndighetens anslag skulle ökas med 4,5 miljoner kronor 2020 för Folkhälsomyndighetens utökade ansvarsområden efter propositionen Klassificering av nya psykoaktiva substanser (prop. 2017/18:221). Socialutskottet ställde sig bakom regeringens förslag (bet. 2019/20:SoU1). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottet (prot. 2019/20:54, rskr. 2019/20:135).

Regeringen har även avsatt extra resurser till Polismyndigheten för att göra anonyma inköp av nya psykoaktiva substanser.

Den svenska narkotikasituationen 2019

I november 2019 publicerade Folkhälsomyndigheten rapporten Den svenska narkotikasituationen 2019. Den nya rapporten gäller för 2018 och innehåller uppgifter som Folkhälsomyndigheten tillsammans med flera andra myndigheter rapporterat in till EU:s narkotikabyrå, EMCDDA (European monitoring centre for drugs and drug addiction). Rapporten sammanfattar bl.a. droganvändningen i Sverige, de narkotikarelaterade dödsfallen och kommunernas förebyggande arbete.

Av rapporten framgår bl.a. följande:

- Antalet narkotikarelaterade dödsfall i Sverige minskade med 10 procent 2018 jämfört med 2017. Minskningen beror främst på färre dödsfall på grund av fentanylliknande substanser.
- Den narkotikatyp som flest personer använder är cannabis. I den nationella folkhälsoenkäten Hälsa på lika villkor 2018 uppgav omkring 4 procent av befolkningen mellan 16 och 64 år att de använt cannabis under de senaste tolv månaderna.
- Andelen skolelever som använt någon form av ny psykoaktiv substans fortsätter att minska.

Uppdrag om att studera narkotikamarknader i Sverige

I januari 2020 gav regeringen Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att studera narkotikamarknader i Sverige, inbegripet illegal handel med narkotikaklassade läkemedel (Ju2019/04064/KRIM). Studien ska omfatta den öppna gatuförsäljningen och handeln över internet och i den mån det är möjligt även belysa andra typer av narkotikamarknader.

Brå ska inom ramen för uppdraget inhämta synpunkter från Polismyndigheten, som har i uppdrag att förstärka bekämpningen av illegal

handel med narkotika (Ju2019/02681/PO), Tullverket, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten, som har i uppdrag att inför arbetet med en förnyad ANDT-strategi föreslå åtgärder som syftar till att stärka ett kunskapsbaserat narkotikaförebyggande arbete (S2019/04314/FS). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Justitiedepartementet) senast den 1 juni 2021.

Tidigare riksdagsbehandling

Tillkännagivande om klassificering av nya psykoaktiva substanser

Vid behandlingen av proposition 2017/18:221 (bet. 2017/18:SoU27) tillstyrkte utskottet regeringens förslag, men föreslog samtidigt ett tillkännagivande om att regeringen borde göra en mer djupgående analys av erfarenheterna från de länder som infört ett system med generisk klassificering av nya psykoaktiva substanser. Riksdagen beslutade i enlighet med socialutskottets förslag (rskr. 2017/18:354). Av regeringens skrivelse 2018/19:75 framgår att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. Ärendet bereds i Regeringskansliet.

Motioner

Motionsyrkanden om olika narkotikafrågor – bl.a. förebyggande arbete inom narkotikapolitiken – behandlades senast i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 13 och 28–29). Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2018/19:87).

Utskottets ställningstagande

Sverige behöver en nollvision och en nolltolerans mot narkotikarelaterade dödsfall. I första hand ska fokus ligga på att förebygga så att människor väljer att inte använda narkotika. Vidare bör man uppmärksamma individen och dennes rätt att få det stöd och den behandling han eller hon behöver för sin beroendesjukdom. Evidensbaserad behandling är det som hjälper människor tillbaka till ett fungerande liv.

Enligt utskottets mening måste en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kombineras med en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering, som exempelvis minskad spridning av blodsmittor. Utskottet anser därför att den nuvarande narkotikapolitiken bör utvärderas i syfte att säkerställa att den är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering.

Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen bör ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken i enlighet med vad som anförs ovan. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta

för regeringen. Motionerna 2019/20:2751 (L) yrkande 1 och 2019/20:3253 (C) yrkande 44 bör bifallas och motion 2019/20:1975 (L) yrkande 1 bör bifallas delvis.

Utskottet ser positivt på de lagändringar som har genomförts i syfte att effektivisera klassificeringsprocessen för nya psykoaktiva substanser. Det är även positivt att bl.a. Folkhälsomyndigheten har tillförts medel för att stärka bevakningen och på så sätt snabbare kunna hitta och reglera nya psykoaktiva substanser. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motion 2019/20:2489 (M) yrkandena 1–3. Motionen bör avslås.

Tobaksfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. rökförbud, tobaksprevention bland unga och hälsoeffekter av e-cigarettbruk.

Jämför reservation 7 (KD).

Motionerna

Rökförbud på uteserveringar

I motion 2019/20:504 av Jonny Cato (C) föreslås ett tillkännagivande om att slopa rökförbud på uteserveringar. I motion 2019/20:2089 av Joar Forssell och Gulan Avci (båda L) föreslås ett likalydande tillkännagivande.

Även i motion 2019/20:3242 av Sofia Damm (KD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att riva upp rökförbudet på uteserveringar.

Översyn av lagstiftningen som rör rökförbudet

I motion 2019/20:2036 av Lars Beckman (M) föreslås ett tillkännagivande om att göra en översyn av den lagstiftning som rör rökförbudet. Motionären anför att många vittnar om en lavinartad ökning av fimpar på gator och torg efter att rökförbudet infördes den 1 juli. Enligt motionären borde man se över lagstiftningen så att det finns askkoppar m.m. utplacerade där människor rör sig och röker.

I motion 2019/20:163 av Ola Johansson (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om minskad byråkrati för restaurangägare och medborgare. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att på ett enkelt sätt skapa invändiga rökutrymmen. Motionären anför bl.a. att den nya lagstiftningen har medfört en betungande och svårlöst regelbörda för företagen inom restaurang-, bar- och kaféverksamhet – speciellt i gatumiljöer där det är oklart från vilket av näringsställena som rökaren kommer. Vidare anför motionären att möjligheten bör finnas att på ett enkelt sätt skapa rökutrymmen på restauranger utan

krävande bygglovsprocesser. Politiken på området bör därför i denna del utvärderas.

Generellt rökstopp

I motion 2019/20:560 av Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S) föreslås ett tillkännagivande om att på sikt överväga ett generellt rökstopp. Motionärerna anför att ett generellt rökstopp på ca 10–15 års sikt bör övervägas – med motivet att skydda barn och unga från rökningens negativa konsekvenser.

Tobaksprevention bland unga

I motion 2019/20:1858 av Angelica Lundberg (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att successivt höja åldersgränsen för inköp av cigaretter. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att göra det olagligt att köpa ut, sälja eller ge bort cigaretter till en person yngre än den gällande åldersgränsen.

I motion 2019/20:406 av Solveig Zander (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att lagstifta om en tobaksfri skoltid för alla. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att förbjuda tobaksreklam. Motionären anför att samhället på bl.a. dessa sätt kan göra en stor insats och rädda kommande generationer från att börja nyttja tobak.

E-cigarettbekämpning och hälsoeffekter

I partimotion 2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 107 föreslås ett tillkännagivande om att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att göra en kunskapsöversikt över de direkta hälsoeffekterna av e-cigaretter och därefter lämna rekommendationer om eventuella lagändringar.

Gällande rätt

Lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter

Marknadsföring

Bestämmelser om marknadsföring finns i 4 kap. Bestämmelser om reklam och annan marknadsföring av tobaksvaror till konsumenter finns i 4 kap. 1–2 §§, och bestämmelser om reklam och annan marknadsföring av elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare finns i 4 kap. 3–4 §§.

Åldersgräns

Av 5 kap. 18 § framgår att tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte får säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut tobaksvaror ska förvissa sig om att mottagaren har uppnått denna ålder.

Om det finns någon särskild anledning att anta att varan eller produkten är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år, får den inte lämnas ut.

På försäljningsställen ska det finnas en tydlig och klart synbar skylt med information om förbudet mot att sälja eller lämna ut sådana varor eller produkter som avses i första stycket till den som inte har fyllt 18 år.

Av 5 kap. 19 § följer att tobaksvaror som säljs till konsumenter ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder. Detta gäller även när försäljningen sker genom automat, via postorder eller liknande.

Rökfria miljöer

Av 6 kap. 1 § framgår att det med rökning vid tillämpningen av bestämmelserna i 6 kap. avses

1. rökning av tobak
2. inhalering efter förångning eller annan upphettning av tobak
3. användning av elektroniska cigaretter
4. rökning av örtprodukter för rökning
5. användning av njutningsmedel som till användningssättet motsvarar rökning men som inte innehåller tobak.

Av 6 kap. 2 § framgår att rökning är förbjuden

1. i lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom samt på skolgårdar och på motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem
2. i lokaler som är avsedda för hälso- och sjukvård
3. i lokaler som är avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård
4. på färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen som är avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel och på motsvarande områden utomhus
5. i restauranger och på andra serveringsställen
6. i andra lokaler än sådana som avses i 1–5 när en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning som avses i 2 kap. 1–3 §§ ordningslagen (1993:1617) anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen
7. i andra lokaler än sådana som avses i 1–6 om allmänheten har tillträde till lokalerna
8. på inhägnade platser utomhus huvudsakligen avsedda för idrottsutövning
9. på lekplatser som allmänheten har tillträde till
10. vid entréer till sådana lokaler och andra utrymmen som avses i 1–7 som allmänheten har tillträde till.

I hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts ska i ett visst antal av de rum eller liknande som upplåts rökning vara förbjuden (6 kap. 3 §). I fråga om sovkupeér och andra utrymmen som upplåts för tillfällig bostad på färdmedel i inrikes kollektivtrafik gäller 6 kap. 2 § 4.

Bestämmelserna i 2 § gäller inte i fråga om bostäder och andra lokaler för boende som inte är tillfälligt (6 kap. 4 §).

Bakgrund och pågående arbete

Ny lag om tobak och liknande produkter

Den 1 juli 2019 trädde den nya lagen om tobak och liknande produkter i kraft (prop. 2017/18:156, bet. 2018/19:SoU3, rskr. 2018/19:61). I den nya lagen utvidgades rökförbudet till att omfatta vissa allmänna platser utomhus, bl.a. uteserveringar, entréer dit allmänheten har tillträde, busshållplatser och perronger, idrottsanläggningar utomhus samt lekplatser som allmänheten har tillträde till. Rökförbudet utvidgades också till att omfatta bl.a. elektroniska cigaretter.

Vid utskottsbehandlingen anförde utskottet bl.a. följande (se bet. 2018/19:SoU3 s. 28–29):

Regeringen konstaterar att det finns ett starkt vetenskapligt stöd för att införandet av rökfria inomhusmiljöer har minskat rökningen och risken för tobaksröksrelaterade sjukdomar. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det får antas att ett rökförbud på allmänna platser utomhus skulle få en motsvarande effekt, även om det vetenskapliga stödet för detta inte är lika starkt som för inomhusmiljöer. Vidare kan rökning antas begränsa tillgängligheten för personer som inte vill utsättas för tobaksrök. En minskning av den sociala exponeringen för rökning är också en viktig åtgärd för att avnormalisera rökning. Mot denna bakgrund anser utskottet, i likhet med regeringen, att det finns skäl att utvidga nuvarande rökförbud till att även omfatta vissa allmänna platser utomhus.

Vidare instämde utskottet i regeringens uppfattning att övervägande skäl talar för att alla serveringsmiljöer ska vara rökfria och ställde sig därmed bakom regeringens förslag att rökning ska vara förbjuden på uteserveringar (s. 29).

I propositionen anförde regeringen att ungdomar är en viktig målgrupp då de allra flesta börjar röka i tonåren. För att minska ungas exponering för tobaksbruk krävs enligt regeringen rökfria miljöer och en bättre efterlevnad av tobakslagen, inte minst bestämmelsen om rökfria skolgårdar (s. 45). Ett viktigt medel för regeringen för att uppnå målen är att avnormalisera rökningen, framför allt för att skydda barn och unga från exponering av tobak (s. 53).

Regeringsuppdrag att stödja genomförandet av den nya lagen om tobak och liknande produkter

Regeringen gav i maj 2019 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja genomförandet av den nya lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter (S2019/02384/FS [delvis]). I uppdraget ingår:

- att ta fram en utökad tillsynsvägledning till länsstyrelser och kommuner
- utökad uppföljning av lagstiftningens effekter
- utökad stöd till organisationer som arbetar tobaksförebyggande
- insatser för att skapa kännedom hos allmänheten.

Kommunikationsinsatsen ska även bidra i arbetet med att nå målet om ett rökfritt Sverige 2025. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 december 2020.

Rökfritt Sverige 2025

”Tobacco Endgame” eller ”Rökfritt Sverige 2025” är ett opinionsbildningsprojekt som drivs av ett flertal organisationer som arbetar tobaksförebyggande. Syftet är att enas kring ett måldatum då rökningen ska vara starkt reducerad och inte längre utgöra ett dominerande folkhälsoproblem. Regeringen ställde sig bakom målet om att nå ett rökfritt Sverige till 2025 i ANDT-strategin för 2016–2020 (jfr skr. 2015/16:86 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken 2016–2020).

Tobaksprevention bland unga

Mål 2 i ANDT-strategin för 2016–2020 är att antalet barn och unga som börjar använda narkotika och dopningsmedel eller debuterar tidigt med alkohol eller tobak ska successivt minska. Inom målet finns bl.a. följande insatsområden:

- reglering och tillsyn för att begränsa marknadsföring och exponering av alkohol och tobak
- en hälsofrämjande skola utifrån elevers olika förutsättningar och behov
- effektivt arbete mot langning av alkohol och tobak.

Regeringen beslutade i juni 2017 om att ge flera uppdrag till Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna för att minska tobaksbruket i Sverige (S2017/03738/FS). Uppdragen innebar en förstärkning av tillsynen, med särskilt fokus på ungdomar (bl.a. genom stärkt tillsyn av rökfria skolgårdar). Folkhälsomyndigheten fick även i uppdrag att fördela bidrag till tobaksförebyggande arbete och insatser som riktar sig till barn och ungdomar.

I oktober 2019 publicerade Folkhälsomyndigheten publikationen Skolbaserade insatser kan förebygga rökdebut i sin serie Utblick folkhälsa. Utblicken riktar sig till verksamheter och professioner som arbetar med tobaksprevention inom kommuner, länsstyrelser, myndigheter och ideella organisationer. I utblicken sammanfattas en kartläggning av systematiska

litteraturoversikter som genomförts av Ames och norska Folkhelseinstituttet. Kartläggningen visar att insatser i skolan kan vara effektiva för att förebygga att barn och unga börjar röka.

E-cigarettbruk och hälsoeffekter

Av Folkhälsomyndighetens webbplats framgår att myndigheten följer kunskapsutvecklingen för e-cigarett och tar fram kunskapsunderlag för hur produkterna påverkar folkhälsan i Sverige.

Myndigheten skriver att nikotin är ett akuttoxiskt ämne med akuta effekter på bl.a. hjärta och kärl och att det är starkt beroendeframkallande. Nikotin kan också påverka foster vid användning under graviditet (t.ex. lungutveckling och lungfunktion). Det är däremot oklart vilka långtidseffekter nikotinprodukter har på hälsan. Ett möjligt hälsoproblem som också lyfts fram när det gäller e-cigarett är att det vid uppvärmning av e-vätskan kan bildas olika skadliga kemikalier beroende på vätskans innehåll. Några av dessa som har identifierats har kända hälsoeffekter.

Utvärdering av samband mellan snus, e-cigarett och tobaksrökning

Folkhälsomyndigheten och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har ingått en överenskommelse om samverkan för utvärdering av snus och e-cigarett. Syftet med projektet är att ta fram en systematisk kunskapsöversikt om samband mellan snus, e-cigarett och tobaksrökning. Projektet kommer dels att titta på om användningen av snus och e-cigarett hos personer som inte röker kan leda till att dessa senare börjar använda röktobak, dels om personer som röker och sedan börjar använda snus och e-cigarett får ett förändrat bruk av röktobak (rökstopp, ökat eller minskat bruk). Kunskapsöversikten ska inkludera en bedömning av det vetenskapliga underlagets tillförlitlighet och kommer att utgöra underlag för Folkhälsomyndighetens arbete inom tobaksområdet.

Rapporten ska lämnas till Folkhälsomyndigheten sommaren 2020. Den kommer att bli ett underlag för Folkhälsomyndighetens fortsatta arbete inom tobaksområdet. Frågor om hälsorisker ingår inte i den nuvarande överenskommelsen.

Översyn av vissa frågor på tobaksområdet

I februari 2020 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av vissa frågor på tobaksområdet (dir. 2020:9). Syftet är att säkerställa en sammanhållen och systematisk reglering av tobak, e-cigarett samt tobaksfria nikotinprodukter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2021.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om bl.a. rökförbud, ålderskontroller m.m. behandlades senast i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 39–40). Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (prot. 2018/19:87).

Utskottets ställningstagande

Den 1 juli 2019 utvidgades rökförbudet till att omfatta vissa allmänna platser utomhus. Utskottet vidhåller den uppfattning som framfördes i betänkande 2018/19:SoU3 Ny lag om tobak och liknande produkter, där utskottet ställde sig bakom regeringens förslag att rökning ska vara förbjuden på uteserveringar. Utskottet ansåg i likhet med regeringen att övervägande skäl talar för att alla serveringsmiljöer ska vara rökfria. Det finns enligt utskottet inga skäl för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2019/20:504 (C), 2019/20:2089 (L) och 2019/20:3242 (KD) yrkande 2. Motionerna bör avslås.

Utskottet noterar att Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att stödja genomförandet av den nya lagen och bl.a. följa upp lagstiftningens effekter. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2019/20:163 (C) yrkandena 1 och 3 samt 2019/20:2036 (M). Motionerna bör avslås.

Regeringen har i ANDT-strategin för 2016–2020 ställt sig bakom målet om att nå ett rökfritt Sverige till 2025. Motion 2019/20:560 (S) bör avslås i den mån den inte kan anses tillgodosedd.

Det är av stor vikt att antalet barn och unga som börjar använda tobak tidigt successivt ska minska. Ett viktigt medel för att uppnå detta är att skydda barn och unga från exponering av tobak. Utskottet ser positivt på de uppdrag som bl.a. Folkhälsomyndigheten har för att minska tobaksbruket i Sverige. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2019/20:406 (C) yrkandena 1 och 2 samt 2019/20:1858 (SD) yrkandena 1 och 2. Motionerna bör avslås.

När det gäller motion 2019/20:3293 (KD) yrkande 107 om hälsoeffekter av e-cigarett noterar utskottet att Folkhälsomyndigheten följer kunskapsutvecklingen för e-cigarett och tar fram kunskapsunderlag för hur produkterna påverkar folkhälsan. Utskottet ser positivt på detta. Det finns för närvarande inte skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionen. Motion 2019/20:3293 (KD) yrkande 107 bör därmed avslås.

Spelfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om spridning av kunskap om spelmissbruk och spelberoende samt om en nationell handlingsplan mot spelmissbruk.

Jämför reservation 8 (L).

Motionen

Spridning av kunskap om spelmissbruk och spelberoende

I kommittémotion 2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om spridning av kunskap om spelmissbruk och spelberoende. Motionärerna konstaterar att Socialstyrelsen 2018 tog fram ett kunskapsstöd för behandling av spelmissbruk och spelberoende. Det är enligt motionärerna viktig information och det är viktigt att Folkhälsomyndigheten följer upp hur den sprids och används.

Nationell handlingsplan mot spelmissbruk

I motion 2019/20:910 av Ola Johansson och Linda Ylivainio (båda C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om en nationell handlingsplan mot spelmissbruk. En nationell handlingsplan skulle verka förebyggande och ha större möjligheter att hindra nyrekryteringen till det osunda spelandet.

Gällande rätt

Socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)

Av 3 kap. 7 § socialtjänstlagen, förkortad SoL, framgår bl.a. att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar. Av 5 kap. 1 § 5 framgår att socialnämnden aktivt ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av spel om pengar bland barn och unga. Av 5 kap. 9 a § framgår att kommunen ska ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga om personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar (jfr 16 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen, förkortad HSL). Av 5 kap. 7 § HSL ska ett barns behov av information, råd och stöd särskilt beaktas om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med bl.a. har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar (punkt 3).

Spellagen (2018:1138)

Den 1 januari 2019 infördes en ny spellag som innebär att alla spelbolag på den svenska spelmarknaden ska ha en licens (3 kap. 3 §). Licenserna kan återkallas om bolagen inte sköter de åtaganden som licensen innebär. Enligt spellagen har spelbolagen en omsorgsplikt för att skydda spelare mot överdrivet spelande och hjälpa dem att minska sitt spelande när det finns anledning till det (14 kap. 1 §). I omsorgsplikten ingår att motverka överdrivet spelande genom fortlöpande kontroll av spelbeteende. Licenshavare ska i en handlingsplan redovisa hur omsorgsplikten ska fullgöras.

Bakgrund och pågående arbete

Socialstyrelsens kunskapsstöd

Socialstyrelsen presenterade i december 2018 kunskapsstödet *Behandling av spelmissbruk och spelberoende – Kunskapsstöd med rekommendationer till hälso- och sjukvården och socialtjänsten*. I kunskapsstödet ges sex rekommendationer som gäller stöd, vård och behandling av personer med spelmissbruk eller spelberoende om pengar. Syftet med kunskapsstödet är att ge professioner som möter och behandlar personer med problemspelande och spelmissbruk eller spelberoende av spel om pengar stöd i det praktiska och kliniska arbetet.

Regeringsuppdrag till Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten har regeringens uppdrag att stödja ett effektivt och kunskapsbaserat förebyggande arbete på nationell, regional och lokal nivå för att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande.

Av regleringsbrevet för 2019 framgår att Folkhälsomyndigheten ska genomföra insatser för att förebygga spelproblem med utgångspunkt i tidigare genomförda insatser (S2019/03606/FS). I uppdraget ingår att utveckla och sprida det nationella kunskapsstödet om spelproblem samt verka för samordning på nationell nivå. I uppdraget ingår även att i samverkan med länsstyrelserna stödja genomförandet av lagändringarna i SoL och HSL som rör spelmissbruk. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 mars 2020.

Som en del av regeringsuppdraget att ta fram och sprida ett nationellt kunskapsstöd för att förebygga spelproblem har Folkhälsomyndigheten bl.a. tagit fram faktablad och broschyrer. Syftet med kunskapsstödet är att stärka kunskapen om spelproblem och förebyggande åtgärder och ge vägledning för ett kunskapsbaserat och kvalitetssäkrat förebyggande arbete. Alla produkter som tas fram inom ramen för kunskapsstödet finns på myndighetens webbplats spelprevention.se.

Folkhälsomyndigheten har även regeringens uppdrag att verka för nationell samordning mellan relevanta myndigheter och organisationer av åtgärder som

rör spel om pengar. Målet med myndighetssamordningen är att bidra till att minska skadeverkningar av överdrivet spelande genom att tillhandahålla ett samordnat, effektivt och behovsanpassat kunskapsstöd på nationell nivå.

Tillsammans med Spelinspektionen ansvarar myndigheten även för ordförandeskapet i branschrådet Oberoende spelsamverkan (OSS). OSS är ett nationellt branschråd för kunskaps- och erfarenhetsutbyte kring frågor som rör spelproblem. I branschrådet finns representanter för Folkhälsomyndigheten, Spelinspektionen, Spelbranschens riksorganisation (Sper), Branschföreningen för onlinespel (Bos), Stödlinjen, föreningar som får medel enligt förordningen (2015:456) om statsbidrag till organisationer som bedriver förebyggande arbete för att minska tobaksbruket eller verksamhet mot överdrivet spelande samt bransch- och arbetsgivarorganisationen Visita.

Swelogs

På uppdrag av regeringen genomförde Folkhälsomyndigheten under 2018 befolkningsundersökningen Swelogs (Swedish longitudinal gambling study), för att fortsätta att mäta omfattning och utveckling av spelproblem över tid och i olika grupper av befolkningen (S2018/04191/FS [delvis]). Den tidigare Swelogsundersökningen genomfördes 2015. Uppdraget redovisades den 31 mars 2019. Av resultaten framgår bl.a. att andelen svenskar med någon grad av spelproblem minskade från ca 6 procent till drygt 4 procent mellan 2015 och 2018. Däremot ökade antalet personer som har så allvarliga spelproblem att det kan handla om ett beroende med 50 procent. I den här gruppen ingår 45 000 personer i åldrarna 16 år och uppåt (0,6 procent). Hälften är kvinnor, och bland dem har spelproblemen ökat under de senaste tio åren. Vidare framgår att ca 56 000 personer (0,7 procent) har förhöjd risk för spelproblem och 236 000 personer (2,9 procent) viss risk för spelproblem.

Systematisk översikt från SBU

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har genomfört en systematisk översikt för att utvärdera vilka åtgärder inom utbildning samt andra åtgärder som riktar sig till spelare som det finns ett vetenskapligt stöd för att de minskar eller förhindrar spel om pengar eller spelproblem. Av rapporten Att förebygga problem med spel om pengar – En systematisk översikt (2019) framgår bl.a. att spelproblem går att förebygga men att det behövs mer kunskap om vilka metoder som är effektiva. Enligt rapporten tycks det ge effekt när spelbolag uppmärksammar individer på att deras spelbeteende riskerar att bli destruktivt. Vidare verkar utbildning i skolan kunna minska antalet speldagar bland ungdomar.

Uppföljning av den omreglerade spelmarknaden

Riksdagen biföll regeringens proposition En omreglerad spelmarknad i juni 2018 (prop. 2017/18:220, bet. 2017/18:KrU8, rskr. 2017/18:363).

Statskontoret har i uppdrag att följa upp och utvärdera den omreglerade spelmarknaden (Fi2018/01523/OU). Uppföljningen och utvärderingen ska bl.a. titta på effekterna på folkhälsan, konsumentskyddet, statens intäkter från spel och finansieringen av allmännyttiga ändamål. Statskontoret ska årligen, fram t.o.m. 2022, senast den 1 april redovisa resultatet av sin uppföljning och utvärdering till regeringen (Finansdepartementet).

Tidigare riksdagsbehandling

Olika motionsyrkanden om spelmissbruk behandlades senast i 2016/17:SoU13 Samverkan om vård, stöd och behandling mot spelmissbruk. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 10). Riksdagen biföll utskottets förslag till beslut (rskr. 2016/17:345, prot. 2016/17:129).

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar det arbete som bedrivs inom framför allt Folkhälsomyndigheten för att förebygga spelproblem. Myndigheten ska bl.a. utveckla och sprida det nationella kunskapsstödet om spelproblem och verka för samordning på nationell nivå. Myndigheten ska även stödja länsstyrelserna i genomförandet av lagändringarna i SoL och HSL avseende spelmissbruk. Mot bakgrund av Folkhälsomyndighetens pågående arbete anser utskottet att riksdagen för närvarande inte behöver ta något initiativ med anledning av motionerna 2019/20:910 (C) yrkande 1 och 2019/20:2800 (L) yrkande 1.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsförslag som beretts i förenklad ordning. Jämför särskilt yttrande 1 (M), 2 (SD) och 3 (KD).

Utskottets ställningstagande

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Riksdagen avslög yrkandena i enlighet med utskottets förslag. Utskottet ser ingen anledning att nu göra en annan bedömning när det gäller de väckta förslagen och avstyrker därför motionsyrkandena.

Reservationer

1. ANDT-strategin, punkt 1 (SD)

av Per Ramhorn (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 2 och 3 samt
2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 102 och
avslår motion
2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 4–6.

Ställningstagande

Med anledning av den kommande ANDT-strategin för perioden 2021–2025 vill vi framhålla att den framtida strategin måste ha ett övergripande mål som utgår från visionen om ett samhälle där alla människor ska ha förutsättningar att växa upp och leva utan risk att skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, läkemedel eller tobak. Detsamma bör gälla för spel om pengar. Det är angeläget att inkludera spel om pengar och arbetet med att förebygga spelberoende i den kommande strategin.

Vidare anser vi att det är viktigt att man inte tappar styrfart när det gäller insatser för att förebygga beroende och missbruk. Tidigare erfarenheter visar att ett kontinuerligt arbete krävs för att minska de problem som alkohol, narkotika, dopning, tobak, spel och läkemedel orsakar.

Regeringen bör beakta det som anförs ovan i den kommande strategin.

2. ANDT-strategin, punkt 1 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 6 och
2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 102 och
avslår motion
2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 2–5.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det angeläget att inkludera spel om pengar och arbetet med att förebygga spelberoende i den kommande strategin och betona detta genom att lägga till ett ”S” i ANDT-strategin. Regeringen bör beakta detta i den kommande strategin.

Vidare anser vi att organisationen Stad bör få i uppdrag att nationellt förvalta, kvalitetssäkra och vidareutveckla framgångsrika metoder inom ANDT-preventionsområdet. Den kunskapen kan sedan spridas vidare inte minst genom Folkhälsomyndigheten och andra kanaler. Regeringen bör ta initiativ i enlighet med ovan.

3. ANDT-strategin, punkt 1 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 2–6 och
avslår motion
2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 102.

Ställningstagande

Med anledning av den kommande ANDT-strategin för perioden 2021–2025 vill vi framhålla att den framtida strategin måste ha ett övergripande mål som utgår från visionen om ett samhälle där alla människor ska ha förutsättningar att växa upp och leva utan risk att skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, läkemedel eller tobak. Detsamma bör gälla för spel om pengar.

Vidare anser vi att det är viktigt att man inte tappar styrfart när det gäller insatser för att förebygga beroende och missbruk. Tidigare erfarenheter visar att ett kontinuerligt arbete krävs för att minska de problemen som alkohol, narkotika, dopning, tobak, spel och läkemedel orsakar.

För att strategin ska få full effekt krävs att Socialdepartementet samarbetar med alla berörda inom Regeringskansliet. Socialstyrelsen, Polismyndigheten och andra myndigheter som Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Trafikverket har alla ett ansvar för att förverkliga ANDT-strategin. Det civila samhällets organisationer är viktiga resurser för att genomföra strategin.

Enligt min mening har Folkhälsomyndigheten en nyckelroll för att den nationella strategin mot beroendeproblem genomförs och samordnas. Det är viktigt att myndigheten arbetar i nära dialog med såväl länsstyrelsernas ANDT-samordnare som länsstyrelsernas tillsynshandläggare.

Slutligen bör organisationen Stad få i uppdrag att nationellt förvalta, kvalitetssäkra och vidareutveckla framgångsrika metoder inom ANDT-preventionsområdet. Den kunskapen kan sedan spridas vidare inte minst genom Folkhälsomyndigheten och andra kanaler.

Regeringen bör beakta det som anförs ovan i den kommande strategin.

4. Riskbruk av alkohol m.m., punkt 6 (SD, L)

av Per Ramhorn (SD), Christina Östberg (SD), Clara Aranda (SD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 4 och 7 samt avslår motionerna

2019/20:1843 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 103 och 106.

Ställningstagande

Riskbruket av alkohol bland årsrika kvinnor har ökat kraftigt. Ett äldre-perspektiv på alkoholprevention inom vården och omsorgen kan enligt vår mening bidra till att färre drabbas och fler får hjälp samt till att minska sjukvårds- och omsorgskostnaderna. Vi anser att ett särskilt fokus bör läggas på forskning och kunskap om årsrika personer och andra extra utsatta grupper i samhället.

För den enskilda är det ofta ett stort steg att erkänna ett beroende och vända sig till kommunens alkoholrådgivning, medan det är enklare att söka vård för t.ex. alkoholrelaterade somatiska problem. Vi anser därför att särskilda mottagningar för riskbrukare behöver inrättas på fler håll i landet.

Regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad som anförs ovan.

5. Riskbruk av alkohol m.m., punkt 6 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:1843 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och avslår motionerna

2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 4 och 7 samt

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 103 och 106.

Ställningstagande

Dagens äldre, särskilt kvinnor, dricker mer alkohol än tidigare generationer. Ohälsan relaterad till alkohol ökar hos denna åldersgrupp liksom antalet alkoholrelaterade dödsfall. Risken för andra problem ökar också såsom fallskador, trafikolyckor, bristande egenvård och suicidrisk. Det är viktigt att kunna tala om dessa problem för att stöd och hjälp ska kunna sättas in. Enligt min mening bör därför regeringen ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram informationsmaterial om äldre och alkohol.

6. Riskbruk av alkohol m.m., punkt 6 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkandena 103 och 106 samt avslår motionerna

2019/20:1843 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och

2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkandena 4 och 7.

Ställningstagande

Risken för skador av alkohol ökar gradvis med ökande konsumtion. Färsk forskning visar att det inte finns någon tydlig gräns under vilken alkoholkonsumtion är helt riskfri. Baserat på den senaste forskningen är det enligt vår mening angeläget att se över riktlinjerna om riskkonsumtion. Regeringen bör därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att revidera riktlinjerna för riskbruk av alkohol.

7. E-cigarettbruk och hälsoeffekter, punkt 13 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 107.

Ställningstagande

Det är enligt vår mening angeläget att arbeta preventivt i fråga om bruket av e-cigarett. Nyligen aviserade USA att de kommer att införa ett förbud mot smaksatta e-cigarett och inhalatorer. Vi anser att Socialstyrelsen bör göra en kunskapsöversikt över de direkta hälsoeffekterna av e-cigarett och därefter lämna rekommendationer för eventuella lagstiftningsändringar.

Regeringen bör ta initiativ i enlighet med vad som anförs ovan.

8. Spelmissbruk och spelberoende, punkt 14 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 1 och
avslår motion
2019/20:910 av Ola Johansson och Linda Ylivainio (båda C) yrkande 1.

Ställningstagande

2018 tog Socialstyrelsen fram ett kunskapsstöd för behandling av spelmissbruk och spelberoende. Detta är viktig information och det är enligt min mening viktigt att Folkhälsomyndigheten följer upp hur den sprids och används. En sådan uppföljning måste göras utan dröjsmål. Regeringen bör ge myndigheten i uppdrag att göra en sådan uppföljning.

Särskilda yttranden

1. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (M)

Camilla Waltersson Grönvall (M), Ulrika Heindorff (M) och John Weinerhall (M) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjordes av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som fördes fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (SD)

Per Ramhorn (SD), Christina Östberg (SD) och Clara Aranda (SD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjordes av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som fördes fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

3. Motioner som bereds förenklat, punkt 15 (KD)

Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt motionsförslag som finns i bilaga 2. När det gäller dessa motionsförslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjordes av företrädare för vårt parti i motsvarande frågor i betänkande 2018/19:SoU10 Alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor. Vi vidhåller de synpunkter som fördes fram men avstår från att ge uttryck för dem i detta betänkande.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:28 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda huruvida det ska vara tillåtet att sälja och konsumera starköl vid utvalda sektioner under vissa idrottsevenemang och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:105 av Ulrika Heie och Annika Qarlssoon (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att åtgärder ska vidtas som verkar för gårdsförsäljning av lokalproducerad cider, vin och öl samt om att säkerställa ett regelverk och förenkla så att försäljningen av småskaliga egenproducerade livsmedel främjas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:163 av Ola Johansson (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en minskad byråkrati för restaurangägare och medborgare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett skadereduceringsperspektiv inom tobakspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på ett enkelt sätt skapa invändiga rökutrymmen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:166 av Martina Johansson (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla varor som produceras på en gård ska få säljas på gården och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:254 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en enklare metod för föreningar att få alkoholtillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:367 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:379 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:406 av Solveig Zander (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om en tobaksfri skoltid (för alla) och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda tobaksreklam och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:447 av Fredrik Christensson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska trösklarna för små producenter och distributörer som vill komma in på den svenska alkoholmarknaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:485 av Anders Åkesson och Per Schöldberg (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gårdsförsäljning av öl och vin ska införas på försök och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:504 av Jonny Cato (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slopa rökförbud på uteserveringar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:560 av Kalle Olsson och Anna-Caren Säterberg (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på sikt överväga ett generellt rökstopp och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:598 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerade alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:910 av Ola Johansson och Linda Ylivainio (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell handlingsplan mot spelmissbruk och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1216 av Daniel Andersson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om standardiserade tobaksförpackningar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1272 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta försäljning av öl och vin i landsbygdsbutiker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1274 av Lars Beckman (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn för att krogar och restauranger i normalfallet ska kunna ha öppet till kl. 5 i alla kommuner och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om göra en översyn av den mängd alkohol som får serveras på exempelvis ett mikrobryggeri och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1277 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga Systembolagets monopol och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1278 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1305 av Åsa Coenraads (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker bör tillåtas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra Västmanland till ett pilotlän för gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1308 av Sten Bergheden och Marlène Lund Kopparklint (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av öl och vin i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1309 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omgående införa gårdsförsäljning på försök i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1332 av John Widegren (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av lokalproducerade produkter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1601 av Niels Paarup-Petersen och Alireza Akhondi (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att satsa på det förebyggande missbruksarbetet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera effekterna av dagens lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1613 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta försäljning av öl och vin i licensierade livsmedelsbutiker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1689 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svenskt självbestämmande gällande regler för snus och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1718 av Helena Bouveng och Mats Green (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1749 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att som en förberedelse till kommande utredning öppna för försöksverksamhet med gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1776 av Peter Helander m.fl. (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över alkohollagstiftningen och anpassa den till dagens samhälle och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1804 av Åsa Coenraads och Mats Green (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i en kommande ANDTS-strategi för 2021–2025 tillämpa ett skadereduceringsperspektiv på tobakspolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1817 av Betty Malmberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ur studiehänseende tillåta gårdsförsäljning på försök i Östergötland och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utredningen rörande gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker bör tillsättas skyndsamt och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1843 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lämplig myndighet bör ges i uppdrag att ta fram informationsmaterial om äldre och alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1858 av Angelica Lundberg (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att successivt höja åldersgränsen för inköp av cigaretter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra det olagligt att köpa ut, sälja eller ge bort cigaretter till en person yngre än den gällande åldersgränsen och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1888 av David Josefsson (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att se över ANDT-strategin i enlighet med ovan och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1975 av Joar Forssell (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en oberoende utredning av narkotikapolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1997 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen varit tydlig med sitt tillkännagivande och att ett lagförslag som möjliggör gårdsförsäljning av alkohol snarast ska komma tillbaka på riksdagens bord och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2002 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påbörja ett arbete för att avskaffa Systembolagets monopol och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2036 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av den lagstiftning som rör rökförbudet och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2089 av Joar Forssell och Gulan Avci (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om slopat rökförbud på uteserveringar och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2166 av Lars-Arne Staxäng (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till ett tydligare regelverk för provsmakning av öl vid bryggerier och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2201 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av den svenska alkohollagstiftningen med syftet att möjliggöra försäljning av cider med samma alkoholhalt som folköl i svensk detaljhandel och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2301 av Linus Sköld m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att helt stoppa alkoholreklam i svenska offentliga rum och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2453 av Rasmus Ling (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försöksverksamhet med injektionsrum i Skåne för heroinister och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2488 av Maria Malmer Stenergard (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en modell för Skåne som testområde för gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2489 av Cecilia Widegren (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare uppmana regeringen att se över vilka nya åtgärder som bör övervägas, förutom tidigare väl kända tillkännagivanden, för att få bukt med en eskalerande utveckling som tar människors liv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga eventuell ny lagstiftning, justerade föreskrifter eller nya uppdrag i regleringsbrev för att komma till rätta med den explosionsartade utvecklingen av narkotika, såsom kokain och nya nätdroger, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om angelägenheten att följa upp tidigare fattade beslut, att de genomförs och verkställs inom vederbörlig tid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2019/20:2547 av Magnus Ek (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att i likhet med Finland tillåta matbutiker att sälja varor med en alkoholhalt på upp till 5,5 procent och småbryggerier att sälja sina produkter och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2549 av Kristina Yngwe (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra Skåne till provlän för gårdsförsäljning av öl och vin och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2751 av Lina Nordquist m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision mot drogrelaterade dödsfall och drogrelaterat lidande som övergripande mål inom svensk missbrukspolitik och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning och kunskap kring extra utsatta grupper och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgängligheten till överdoshämmande läkemedel och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för tidigt upptäckt av riskbruk av alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2773 av Christina Östberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snuset så länge Sverige är medlem i EU ska vara en nationell fråga och inte kunna regleras, motarbetas eller förbjudas av EU och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2776 av Maria Nilsson (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa s.k. fixrum på prov i Göteborg och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2800 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om spridning av kunskap om spelmissbruk och spelberoende och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den framtida strategin mot beroendeproblem och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av kontinuerligt arbete för att förebygga beroendeproblem och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samarbete i Regeringskansliet, mellan myndigheter och samhällets organisationer för att förverkliga ANDT-strategin och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Folkhälsoinstitutets och länsstyrelsernas roll för förverkligande av ANDT-strategin och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge organisationen STAD i uppdrag att bli ett nationellt kompetenscentrum inom det ANDT-förebyggande området och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2821 av Tina Acketoft och Joar Forssell (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att, efter att utredningen om gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker slutförts, pröva förutsättningarna att göra Skåne till försöksområde för gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2843 av Borian Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa Systembolagets monopol och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2855 av Jonas Eriksson (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återkomma till riksdagen med förslag på hur boende ska kunna fredas från ofrivillig passiv rökning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2860 av Rasmus Ling (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målet inom tobakspolitiken bör vara skademinimering och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2889 av Boriana Åberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa begreppet vinprovning i alkohollagen (2010:1622) och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra alkohollagen (2010:1622) så att vinprovningstillställningar inte kräver kommunalt serveringstillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2981 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3154 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillåta gårdsförsäljning av lokalt producerad alkohol och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3210 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av dold tobaksförsäljning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på att kunna uppvisa id vid tobakskonsumtion och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3214 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kommitté med uppdrag att utreda och se över den nuvarande narkotikapolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3242 av Sofia Damm (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riva upp rökförbudet på uteserveringar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gårdsförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3253 av Anders W Jonsson m.fl. (C):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera den befintliga narkotikalagstiftningens effekter med sikte på att utveckla en lagstiftning som möjliggör vård och skademinimering och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3293 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera en vetenskaplig riskbedömning av skadeverkningarna av alkohol, tobak och olika narkotika i ANDT-strategin och att riskbedömning ska beaktas vid lagstiftning om dessa produkter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera spel om pengar i nästa ANDT(S)-strategi och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att revidera riktlinjerna för riskbruk av alkohol och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och om att prioritera det alkoholpreventiva arbetet bland unga och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett exponeringsförbud för rökta tobak och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över Socialstyrelsens riktlinjer angående riskkonsumtion och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att göra en kunskapsöversikt över de direkta hälsoeffekterna av e-cigarett och därefter lämna rekommendationer för eventuella lagstiftningsändringar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett narkotikafritt samhälle och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om motstånd mot legalisering av cannabis och tillkännager detta för regeringen.

110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbyggnad av sprututbytesprogrammet och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
15. Motioner som bereds förenklat		
2019/20:28	Dennis Dioukarev (SD)	
2019/20:105	Ulrika Heie och Annika Qarlsson (båda C)	
2019/20:163	Ola Johansson (C)	2
2019/20:166	Martina Johansson (C)	2
2019/20:367	Eric Palmqvist m.fl. (SD)	10
2019/20:379	Eric Palmqvist m.fl. (SD)	5
2019/20:447	Fredrik Christensson (C)	
2019/20:598	Staffan Eklöf m.fl. (SD)	15
2019/20:1216	Daniel Andersson (S)	
2019/20:1272	Lars Beckman (M)	
2019/20:1274	Lars Beckman (M)	1 och 2
2019/20:1277	Lars Beckman (M)	
2019/20:1278	Lars Beckman (M)	
2019/20:1305	Åsa Coenraads (M)	1
2019/20:1308	Sten Bergheden och Marléne Lund Kopparklint (båda M)	
2019/20:1332	John Widegren (M)	
2019/20:1601	Niels Paarup-Petersen och Alireza Akhondi (båda C)	1 och 2
2019/20:1613	Alireza Akhondi m.fl. (C)	
2019/20:1689	Johnny Skalin (SD)	
2019/20:1718	Helena Bouveng och Mats Green (båda M)	
2019/20:1776	Peter Helander m.fl. (C)	5
2019/20:1804	Åsa Coenraads och Mats Green (båda M)	
2019/20:1817	Betty Malmberg (M)	2
2019/20:1888	David Josefsson (M)	2
2019/20:1997	Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M)	
2019/20:2002	Markus Wiechel m.fl. (SD)	
2019/20:2201	Lotta Finstorp (M)	
2019/20:2301	Linus Sköld m.fl. (S)	

2019/20:2453	Rasmus Ling (MP)	
2019/20:2751	Lina Nordquist m.fl. (L)	5
2019/20:2773	Christina Östberg (SD)	
2019/20:2776	Maria Nilsson (L)	
2019/20:2843	Boriana Åberg (M)	
2019/20:2855	Jonas Eriksson (MP)	
2019/20:2860	Rasmus Ling (MP)	
2019/20:2889	Boriana Åberg (M)	1 och 2
2019/20:2981	Edward Riedl (M)	
2019/20:3154	Markus Wiechel (SD)	
2019/20:3210	Markus Wiechel m.fl. (SD)	1 och 2
2019/20:3214	Markus Wiechel m.fl. (SD)	2
2019/20:3242	Sofia Damm (KD)	4
2019/20:3293	Ebba Busch Thor m.fl. (KD)	100, 104, 105 och 108–110